

Rönesans'la birlikte doğa bilimlerine yönelik başlamış, bilimsel gelişme hız kazanmıştır. Bu dönemde Aristoteles mantığının bilimsel yöntem için yetersiz kaldığı yönünde eleştiriler ortaya çıkmıştır. F. Bacon, Aristoteles mantığında kanıtlama yöntemi olarak kullanılan kıyasların, olanları tekrar eden bir düşünme yöntemi olarak bilimin ispat yöntemi olamayacağını savunur. Bacon, tümevarımı ön plana çıkartarak deney ve gözlemin önemini vurgular. René Descartes da kıyas yönteminin bilimsel çalışmalarda yetersiz kaldığı, yeni bir bilgi üretmediği eleştirilerinde bulunmuştur. Bu eleştiriler Yeni Çağ'da mantık biliminin yeni anlamlar ve görevler yüklenmesine yol açmıştır.

1. Buna göre mantığın tarihsel gelişimi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Mantığın tarihsel gelişiminde farklı görüşler ortaya çıkmıştır.
- B) Aristoteles'in tümdengelim yöntemi eleştirilmiştir.
- C) Bacon tümevarım yöntemini savunmuştur.
- D) Aristoteles'in mantık çalışmaları olduğu gibi korunmuştur.
- E) Yeni çağda mantık bilimine yeni anlamlar yüklenmiştir.

Okuldan çıkmış sokak lambalarının ışığında hızlı hızlı yürüyordum. Bir yandan da eve gidince okuyacağım "Pinokyo" adlı hikayeyi düşünüyordum. Birden köpek havlaması duyduğumu sandım ve çok korktum. Arkama dönüp baktığımda gerçekten bir köpeğin havlayarak bana doğru yaklaştığını gördüm. Bu köpeğin arkadaşım Ahmet'in çok sevdiği köpeği "Karabaş" olduğunu görünce rahatladım.

2. Yukardaki metinde geçen altı çizili kavramları "nelik - gerçeklik - kimlik" açısından değerlendiriniz.

<u>Nelik</u>	<u>Gerçeklik</u>	<u>Kimlik</u>
A) Köpek	Karabaş	Pinokyo
B) Karabaş	köpek	Pinokyo
C) Pinokyo	Köpek	Karabaş
D) Pinokyo	Karabaş	Köpek
E) Köpek	Pinokyo	Karabaş

"Çiçek-Varlık-Mor menekşe-Canlı-Bitki-Menekşe"

3. Verilen kavramların kaplam ve içlem ilişkisi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Çiçeğin kaplamı menekşenin kaplamından fazladır.
- B) Varlık kaplamı en fazla olandır
- C) İçlemi en fazla olan mor menekşedir.
- D) Bitkinin içlemi canlının içleminden azdır.
- E) Menekşenin kaplamı bitkinin kaplamından azdır.

Tümel Kavramlar: Bir önermede özne durumunda olan ve bir sınıfın tümünü gösteren kavramdır. "Her, tüm, bütün, hepsi, hiçbir" sözcükleri, ifade edilen kavramlarla birlikte kullanıldığında tümel kavramlar oluşur.

Tikel Kavramlar: Bir önermede özne durumunda olan ve bir sınıfın bir kısmını gösteren kavramdır. "Bazı, çoğu, kimi" gibi sözcükler ifade edilen kavramlarla kullanıldığında tikel kavramlar oluşur.

4. Buna göre aşağıdakilerden hangisinde sırayla tümel ve tikel kavramlar bir arada verilmiştir?

- A) Bütün çiçekler- bazı Nergizler
- B) Tüm insanlar- hiçbir hayvan
- C) Kimi gençler-bazı futbolcular
- D) Memurlar bir kısmı- birtakım insanlar
- E) Hiçbir kedi- Tüm hayvanlar

Ele aldığı sınıfın tüm bireylerini dile getiren kavramlara tümel kavramlar denir. Bu kavramlar genellikle tümel önermelerde özne konumunda yer alırlar.

5. **Buna göre aşağıdaki önermelerin hangisinde altı çizili sözcük parçada tanımlanan kavrama uygunluk taşımaktadır?**

- A) Bazı kuşlar uçmaz
- B) Kimi öğrenciler çalışkandır.
- C) Özlem çalışkan ve güzeldir
- D) Hiçbir insan cansız değildir.
- E) Hiçbir elmas sıvı değildir.

Olumsuz Kavramlar işaret ettiği nesnelere birtakım niteliklerin olmadığını gösteren kavramlardır. Olumsuz kavramlar sonlarına “-sız, -siz” eklerini ya da “olmayan, değil” sözcüklerini alır.

6. **Buna göre aşağıdakilerden hangisinde olumsuz kavramdır?**

- A) Erdemli
- B) Çalışkan
- C) Yetenekli
- D) Yalancı
- E) Korkusuz

- I. Kedi-miyavlamak
- II. Düşünmek-insan
- III. Gülmek-insan

7. **Verilen kavramlar arasındaki ilişkiyi yazınız?**

- A) Tür
- B) Cins
- C) İlinti
- D) Özgüllük
- E) Ayrım

Birbirleriyle işlem kaplam ilişkisi içinde olan kavramlardan;

A terimi, B teriminin kaplamında,

A terimi, C teriminin işleminde,

D terimi, C teriminin kaplamında yer almaktadır.

8. **Buna göre A,B,C,D terimlerine ilişkin aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) İşlemi en fazla olan terim D’dir.
- B) B terimi kaplamı en fazla olandır.
- C) C teriminin işlemi A’dan fazladır.
- D) A’nin kaplamı C’nin kaplamından azdır.
- E) D teriminin kaplamında yer alan terim yoktur.

Cins: Ortak özellikleri, nitelikleri ve bu özellikleri içeren genel kavrama cins denir. Cins genel kavram olduğundan altında türleri vardır. Tür: Bir cinsin altında sıralanmış aynı zamanda cinsin bazı özelliklerini taşıyan genel kavramdır. Porphyrius ağacında varlık cins ise cismi olmayan ve cismi olan varlığın türüdür.

9. **Verilen tanımlamalardan hareketle aşağıdaki kavramların hangisinde sırasıyla cins ve tür ilişkisi sıralanmıştır.**

<u>Cins</u>	<u>Tür</u>
A) Hayvan	Köpek
B) Resim	Sanat
C) Bitki	Canlı
D) Masa	Eşya
E) Fizik	Bilim

İki kavramdan her biri diğerinin hiçbir elemanını (ferdini) karşılamıyorsa (içine almıyorsa) aralarında ayrıklık ilişkisi bulunur. Örneğin, papağan kavramı ile balık kavramı arasında ayrıklık ilişkisi vardır.

10. **Buna göre aşağıdaki kavramlardan hangisi arasında ayrıklık ilişkisi vardır?**

- A) Konuşan – Düşünen
- B) Gül – Çiçek
- C) Öğretmen – Erkek
- D) Taş – Canlı
- E) Uçan – Kuş

11. **“Efradını Cami Ağyarını Mani” Deyimi ifade edilen durum tanımın hangi özelliği ile ilgilidir.**

- A) Tanım tam olmalıdır.
- B) Tanım açık olmalıdır.
- C) Tanımda kısır döngü olmalıdır.
- D) Tanımlanan bir özne ile tanımlayan bir yüklemden oluşmalıdır.
- E) Tanımı yapılanın bütün fertleri o tanımın içine girmeli

12. **Önermeler ve açıklamaları ile ilgili verilen yargılardan hangisi yanlıştır?**

- A) “Bütün önermeler yargı bildirir.” önermesi tümel, olumlu, basit bir önermedir.
- B) “Bazı hayvanlar evcildir.” önermesi tekil önermedir.
- C) “ve, veya, ise, ancak ve ancak” önerme eklemleri bileşik önermeleri oluşturur.
- D) “Bazı sayılar asaldır.” önermesi olumlu önermedir.
- E) “Aristoteles filozoftur ve mantık biliminin kurucusudur.” önermesi bileşik önermedir.

13. **“Bütün insanlar canlıdır” önermesinin yapı, nitelik ve nicelik bakımından doğru sıralanışı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Basit – Olumlu – Tekil
- B) Basit – Olumlu – Tümel
- C) Bileşik – Olumlu – Tümel
- D) Bileşik – Olumsuz -Tekil
- E) Basit – Olumlu – Tekil

Çelişiklik: Önermelerin hem niteliği hem de niceliği farklı ise aralarındaki ilişki çelişiklik ilişkisidir. Tümel olumlu önermenin çelişigi tekel olumsuz, tümel olumsuz önermenin çelişigi ise tekel olumludur. Çelişik önermelerden biri doğru ise diğeri zorunlu olarak yanlıştır.

14. **Buna göre “Bazı insanlar şüphedir. Önermesinin çelişigi aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Bazı insanlar şüpheli değildir
- B) Bütün insanlar şüphedir.
- C) Bazı şüpheliler insandır.
- D) Bazı insan olmayanlar şüphedir.
- E) Hiçbir insan şüpheli değildir.

“Bütün güller kokuludur.” önermesi doğru ise “Bazı güller kokuludur.” önermesi de doğrudur.

15. **Parçada, altıklık ilişkisine ait hangi kural örneklendirilmiştir?**

- A) Tümel olumlu doğru ise tümel olumsuz yanlıştır.
- B) Tikel önermeler yanlış ise altıkları olan tümel önermeler de yanlış olur.
- C) Tikel önermeler doğru ise altıkları olan tümel önermeler bazen doğru bazen yanlış olur.
- D) Tümel önermeler yanlış ise altıkları olan tikel önermeler bazen doğru bazen yanlış olur.
- E) Bütün için doğru olan parçalar için de doğrudur.

16. **“Bazı insanlar emlakçıdır.” Önermesinin ters döndürmesi aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Bazı insan olmayanlar emlakçı olmayandır.
- B) Ters döndürmesi yoktur.
- C) Bazı emlakçı olmayanlar insan olmayandır.
- D) Bazı emlakçılar insandır.
- E) Bütün insanlar emlakçıdır.

17. **Aşağıdaki önerme ikililerinin hangisinde öznesi ile yüklemine oluşturan kavramlar arasında “tam girişimlilik” ilişkisi söz konusudur?**

- A) Bazı hayvanlar tilkidir.
Bütün tilkiler hayvandır.
- B) Her canlı solunum yapar
Her solunum yapan canlıdır.
- C) Bazı sarışınlar kadındır.
Bazı kadınlar sarışındır.
- D) Bazı öğrenciler yeteneklidir.
Bazı yetenekliler öğrencidir.
- E) Hiçbir sıvı katı değildir.
Hiçbir katı sıvı değildir.

Bütün kuşlar gagalıdır.

Bütün uçanlar kuştur.

O hâlde, bütün uçanlar gagalıdır.

18. **Yukarıda verilen kıyasla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?**

- A) Geçersiz bir kıyastır.
- B) İki olumlu öncülden olumlu bir sonuç çıkmıştır.
- C) Öncüller tümel olduğu için sonuçta tùmeldir.
- D) Öncüllerde olumsuzluk olmadığı için sonuçta olumsuz olmamıştır.
- E) Kıyasın büyük terimi gagalıdır.

“Bir kıyasta sonuç önermesinin öncüller ve anlam bakımından bulunup şeklen bulunmama durumuna denir.”

19. Yukarıdaki tanımda noktalı yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Zincirleme kıyas
- B) Kesin kıyas
- C) Sorit kıyas
- D) Eksik önermeli kıyas
- E) Koşullu kıyas

Koşullu kıyaslar, “bitişik” ve “ayrık” olmak üzere ikiye ayrılır.

I. Bitişik Koşullu Kıyas örneği:

Ö1: yağmur yağarsa yerler ıslanır.

Ö2: yağmur yağdı.

S: O hâlde, yerler ıslanır.

II. Ayrık Koşullu Kıyas örneği:

Ö1: Öznur kurabiye veya kek yapacak

Ö2: Öznur kurabiye yapmayacak

S: O hâlde, kek yapacak.

20. Bu parçaya göre iki kıyas arasındaki temel fark aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bitişik olumlu, ayrık kıyas olumsuzdur.
- B) Bitişik kıyaslarda döndürme olmaz.
- C) Bitişik kıyaslarda “ise” eklemi, ayrık kıyaslarda “veya” eklemi bulunur.
- D) Kıyasların yapıları (basit/bileşik) farklıdır.
- E) Kıyasların nicelikleri (tümel/tikel) farklıdır.